ויקהל ב

א. „וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אילים מאדמים ועורות תחשים הביאו"[1], ופרש"י „וכל איש אשר נמצא אתו" — „תכלת או ארגמן או תולעת שני או עורות אילים או תחשים כולם הביאו".

ולפום ריהטא נראה שכוונת רש"י היא לבאר שהוא"ו („וארגמן ותולעת ו־גו'") אינו ו' המוסיף (שרק מי אשר „נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני וגו'" — כל הדברים המנויים בכתוב — הביא (כולם), אבל מי שלא נמצאו אצלו כל הדברים כולם לא הביא (אף א' מהם)), אלא או או קאמר, דכל איש אשר נמצא אתו תכלת או ארגמן או תולעת שני וגו', כל אחד מהם הביא מהנמצא אתו.

וההכרח לפרש כן[2] הוא מלשון ה־כתוב גופא: „וכל איש אשר נמצא אתו". דאת"ל דרק מי שהיו לו כל הדברים הביא, הול"ל „אשר נמצאו אתו", לשון רבים, שנמצאו אתו כל הדברים. ומכיון שנא' „אשר נמצא אתו", ל' יחיד, הרי ש־מדובר על כל דבר בפ"ע — תכלת או ארגמן או תולעת שני וגו'.

אבל צריך להבין:

א) מהי הקס"ד בכלל לפרש כוונת ה־כתוב שדוקא מי שהיו בידו כל הדברים הביא[3], ומי שהיו בידו רק חלק מהם לא הביא? לא מסתבר כלל, ובפרט בפשוטו של (מקרא, ובמילא בפשוטו של) הענין שמי שרוצה לנדב רק א' מהדברים לא יוכל להביא! ולמה הוצרך רש"י להודי־ענו דבר פשוט כ"כ?

[ואין לומר שליתר הבהרה „רצה (רש"י) . . לבאר מה שאין צריך ביאור" — דא"כ „למה לא ביאר כן ב(פסוקי)[4] חח ונזם וכו' שהם הראשונים בכתוב", דמ"ש שם „כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב", הכוונה או או קאמר, חח או נזם או טבעת כו'[5]].

ב) מכיון שרש"י מאריך וכותב (כ־מעט) כל המינים[6] — למה דילג רש"י והשמיט מהכתוב ב' מינים (תיבות) — „ושש ועזים"?

ב. יש מפרשים[7] המבארים, שרש"י בא ליישב רק המשך לשון הכתוב, ש־נראה כסתירה: מתחיל „וכל איש אשר נמצא אתו" לשון יחיד ומסיים „הביאו" ל' רבים: ולכן מפרש רש"י דמה שנאמר „וכל איש אשר נמצא אתו" (ל' יחיד) הוא משום שקאי על כל דבר בפ"ע — כל

---

1) פרשתנו לה, כג.

2) ראה משכיל לדוד כאן.

3) להעיר מאוה"ת תרומה כה, ג בפי' וזאת התרומה: ואולי שיכוון לומר שלא יביאו ישראל נדבה ממין א' או מג' אלא צריכין להביא מכל המינים ואינם יוצאים י"ח תרומת המשכן אלא בהבאתם מכל המינים. אבל עיי"ש שכ' ש„אין הכוונה כי כל איש ואיש מישראל יביא מכולן אלא שבכללות . . יהיו כל המינים".

4) לה, כב.

5) כמו שהקשה בספר זכרון כאן.

6) דלכאורה הי' אפ"ל „וגו'" ולא להאריך. וראה לקמן הערה 30 הגי' בדפוס ב'. ולהעיר שבכת"י תימן (נ.י., תשמ"א) נאמר גם „או שש או עזים".

7) ראה באר בשדה ובאר יצחק כאן. וראה גם סיום הלשון בספר זכרון כאן.

איש אשר נמצא אתו תכלת או איש אשר נמצא אתו ארגמן או איש אשר נמצא אתו תולעת שני וגו' — וסיום הכתוב „הביאו" (ל' רבים) פירושו „כולם הבי־או", כל אחד ואחד מכל שנמצא אתו מין ממינים אלו, דבזה מתאים לשון רבים[8].

אבל פירוש זה צ"ע מכמה טעמים:

א) זה שפתח בלשון יחיד „כל איש" וסיים בלשון רבים „הביאו" רגיל הוא ולא קשה מידי בפשש"מ, וכדמוכח מה־כתוב שלפנ"ז „כל נדיב לב הביאו" — ולא כתב „כל נדיבי לב הביאו"[9].

ב) לפי זה עיקר פירושו של רש"י חסר מן הספר — דהול"ל „או איש אשר נמצא אתו ארגמן"[10] וכיו"ב.

ג) גם אם הוא"ו הוא ו' המוסיף אפשר לרש"י לתרץ השאלה הנ"ל: „כל איש אשר נמצא אתו תכלת ואיש אשר נמצא אתו ארגמן כו' — כולם הביאו"?

ד) עדיין לא מתורץ מדוע השמיט רש"י „שש ועזים"[11]?

ג. בשפ"ח כאן[12] מבאר הקס"ד ד־דוקא מי שיש לו כל הדברים יביא ומי שאין לו כל הדברים לא יביא וגם הא דהשמיט מהכתוב שש ועזים — „משום שמצינו כי ג' מינים הללו דהיינו תכלת וארגמן ותולעת שני ששלשתם אלו הם תמיד בכל מלאכת המשכן ובבגדי כ"ג, כן עורות אילים מאדמים ועורות תחשים משניהם יחדיו עשו מכסה לאהל כמו שפירש"י לעיל בפרשת תרומה[13] מ"ה סד"א דכל מי שיש לו כל הדברים אלו דוקא יביאו ומי שאין לו אלא מין אחד לא יביא כיון דשלשתן צריכין למלאכה שאין עושין שום דבר מזה בלא זה אבל שש מצינו בבגדי כהנים הדיוטים שעשו משש לבד וכן אותן ד' בגדי כהן גדול שהי' עובד בהן בעבודת פנים ביום כפורים וגם בשאר עבודות, וכן בנוצה של עזים לא היו עושין מהן שום דבר רק יריעות עזים פשיטא הוא דיביאו לבד ומ"ה לא נקט רש"י שש ועזים כיון דמלתא דפשיטא הוא[14] שיביאו לבד".

אבל צ"ע בפירושו[15]: מהי הסברא ע"פ פשוטו שכיון שדברים הללו באו ב־יחד במלאכת המשכן ובבגדי כהונה לפי־כך צריכה גם נתינתם להיות ביחד!

---

8) ולכאו' צ"ל שפירוש רש"י כאן הוא כאילו הוי אומר דשיעור המשך הכתוב כך הוא: וכל איש אשר נמצא אתו תכלת ו(או) ארגמן ו(או) תולעת שני ו(או) עורות אילים ו(או) תחשים (כולם) הביאו. והיינו, דהתיבות של הכתוב — תכלת, ארגמן, תולעת שני, עורות אילים, תחשים, הביאו — אינם חלק מפירושו של רש"י אלא העתקת לשון הכתוב (וצריכים להיות באותיות גדולות כשאר התיבות שרש"י מעתיק מהכתובים).

9) בבאר יצחק כ' דאף שדרך הכתובים כן, מ"מ דרכו של רש"י ליישב זה במקום האפשרי. וצ"ע.

10) להעיר שבב' כת"י רש"י (שתח"י) הגירסא בפרש"י זה היא: וכל איש אשר נמצא אתו (וגו') כולם הביאו — ותו לא!

11) ובבאר בשדה מתרץ „משום דשני דברים אלו כמעט נמצאים ביד כולם".

12) והוא מס' מנחת יהודה.

13) כו, יד. וראה הערה 17.

14) וראה בשפ"ח (ממנח"י) עוד פירוש.

15) גם צע"ג בדבריו דג' מינים תכלת וארגמן ותולעת שני הם תמיד בכל מלאכת המשכן „שאין עושין שום דבר מזה בלא זה" — דהרי ישנם „בגדי שרד" שבהם הי' כל מין בגד בפ"ע (במדבר ד, ו ואילך. הובא בפרש"י לעיל תשא לא, י). ואולי לשיטתו גם זה נחשב למלאכה אחת במלאכת המשכן שכולם הם בכלל כיסוי, „בגדי השרד" (תשא שם). ודוחק.

ולהעיר ממעיל שהי' „כליל תכלת" (תצוה כח, לא וברש"י), ורק הרמונים היו מג' מינים אלה (שם, לג).

גם: בפשש"מ לא מצינו שכ"א מבנ"י ידעו כל פרטי עשיית המשכן ובגדי כהונה ומאיזה דברים נעשו, ובפשטות ידעו מזה (לפני העשי') רק (ראשי) ה־„חכמי לב" שעשו מלאכת המשכן[16], ו־למה יעלה בדעתם של המביאים, דרק מי שיש לו כל הג' מינים (תכלת וארגמן ותולעת שני) יביא משא"כ אם יש לו רק חלק מהם.

ועוד ועיקר: גם לפירושו הרי אין קס"ד שצריך להביא כל המינים שב־פסוק יחד, כ"א „ג' מינים הללו דהיינו תכלת וארגמן ותולעת שני", או „עורות אילים מאדמים ועורות תחשים" — וא"כ מוכרחים לחלק הכתוב לשנים, ולפרש הוא"ו ד„ועורות אילים גו'" דהיינו „או עורות אילים גו'" (דלא כשאר הוי"ן שבכתוב)[17]; ומה מקום לקס"ד כזו, וב־פרט שאין לה רמז בלשון הכתוב?

ד. ויש לומר הביאור בזה, בהקדם עוד דיוק בפסוק זה, שנאמר בו „וכל איש אשר נמצא אתו גו'" ולא כבפסוק שלפנ"ז „כל נדיב לב"[18].

לכאורה י"ל: נדבת המשכן באה ל־אחרי שנתרצה הקב"ה לישראל על עשיית העגל[19] (ועד שהמשכן נקרא „משכן העדות" — „עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם"[20]).

ולכן: באותם הדברים שמהם נעשה העגל (והיינו כלי זהב בכלל, ובפרט ה־תכשיטים שנעשו מזהב), מדגיש הכתוב „כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב", שנתינת דברים אלה למלאכת המשכן היתה בנדבת הלב, בכוונה מיוחדת ורגש לב מיוחד, לכפר[21] על נתינת דברים אלו עבור עשיית ה־עגל[22]; אבל בשאר דברים של נדבת ה־משכן, שאינם שייכים לעשיית העגל, אין צורך בהדגשה שבאו בנדיבת הלב, ולכן נאמר סתם „כל איש אשר נמצא אתו".

אבל אין זה ביאור מספיק, כי אע"פ שבנדבת המשכן היו גם דברים שלא ניתן ממין שלהם לעשיית העגל, מ"מ, כיון שכללות נדבת המשכן באה לאחר שנתרצה הקב"ה על עשיית העגל, הרי מסתבר שגם בנתינת שאר הדברים לנד־בת המשכן הי' צריך להיות הרצון הטוב ונדיבות הלב לתתם להמשכן, שענינו הוא „ושכנתי בתוכם"[23], היפך נדבתם ל־העגל, וכמו שאכן נאמר בציווי ה' למשה בר"פ תרומה (בנוגע לכל הי"ג דברים) „מאת כל איש אשר ידבנו לבו". וא"כ מדוע מדגיש הכתוב „כל נדיב לב" רק ב„חח ונזם גו' כל כלי זהב"[24]?

---

16) שאליהם הי' הציווי במלאכת המשכן (תשא לא, ב ואילך. פרשתנו לה, ל ואילך) ובבגדי כהונה (תצוה כח, ג ואילך).

17) וגם זה דעורות אילים מאדמים ועורות תחשים משניהם יחדיו עשו מכסה לאהל, הוא רק לדיעה השני' בפרש"י תרומה שם, משא"כ לפי דיעה הא' — היו ב' מכסאות נפרדים.

18) ראה באוה"ח עה"פ — לה, כב.

19) פרש"י תשא ל, טז. וראה תנחומא שבהערה 21. ועוד.

20) פקודי בתחלתה ובפרש"י שם. וראה גם רש"י שמיני ט, ב. שם, כג.

21) ראה תנחומא תרומה ח. שמו"ר פרשתנו ספמ"ח (וביפ"ת שם).

22) ראה תשא לב, ב־ג: שם, כד ובפרש"י. פרש"י דברים א, א.

23) תרומה כה, ח.

24) באוה"ח שבהערה 18 מבאר, שיש הפרש בין „ידבנו לבו" ל„נדיב לב". עי"ש. אבל לכאורה אינו מוכרח (בפשוטו ש"מ עכ"פ).

ולכן עכצ"ל שבכל הנתינות היתה נדבת לבם של בנ"י, וכמפורש בכתוב שלפנ"ז[25] „ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ה' גו'".

וכיון שכן יש מקום לומר שנדיבות הלב אכן מודגשת בכתוב גם בנתינת שאר הדברים: כשם שבנוגע לזהב נאמר „כל נדיב לב הביאו חח ונזם גו' כל כלי זהב", כי הבאת תכשיטין כו' וכל כלי זהב מורה על נדיבות הלב ביותר, כמו"כ הוא בכתוב שלאח"ז „וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני וגו'", שהיינו מפרשים (בוא"ו המוסיף) אשר מעלת הנדיבות היתה בזה שכל מי שנמצאו אתו כל המינים הללו הביא כולם.

כלומר: אין הקס"ד שמי שהי' אצלו רק דבר אחד לא הי' יכול להביאו, אלא קס"ד שפסוק זה בא להשמיענו גודל נדבת לבם של ישראל למלאכת המשכן, שמי שהי' אצלו מכל המינים לא הסתפק בדבר אחד אלא הביא מהכל.

ולכן הוצרך רש"י לשלול פירוש זה, ומפרש שהכוונה בהכתוב היא לא להדגיש שמי שהי' בידו הכל הביא מהכל, אלא או או קאמר, כל אשר נמצא אתו תכלת או ארגמן או תולעת שני גו' כולם הביאו.

[ויש לומר שהעדיפות בפירוש זה[26] (דאו או קאמר) מרמז רש"י בדיוק לשונו בסיום פירושו — „כולם הביאו", והיינו שלפירוש זה מדבר הכתוב בנדבת כל ישראל (שהרי בפשטות — לאחרי ביזת מצרים ודהים[27] אצל כאו"א הי' עכ"פ אחד ממינים הללו), מ"משא"כ את"ל שהכתוב מדבר רק במי שהי' אצלו מכל המינים (והביא מהכל), נמצא שהכתוב מדבר רק במספר מסוים של מנדבים].

ויש לומר, שנדיבות הלב במינים אלו התבטאה בהפעולה והטרחא המיוחדת של בנ"י בנוסף לעצם הנתינה וההבאה — דהרי תכלת אין פירושו שהביאו צמר לחוד וצבע לחוד, אלא „צמר צבוע בדם חלזון"[28]; ועד"ז ארגמן[28] ותולעת שני. ומכיון שלא זו בלבד שהביאו דברים אלו למלאכת המשכן, אלא שטרחו גם לצבוע את הצמר בצבעו המתאים וכו'[28*] — הרי זו הוכחה על נדבת לבם ו„רצונם הטוב"[29] בנתינתם לעשיית המשכן.

ויש לומר, שענין הנ"ל (ביטוי נדבת הלב בהפעולה והטירחא כו') נרמז בפרש"י כאן, בזה שהשמיט רש"י מהכתוב וש ועזים, כי רק מינים אלו שמונה רש"י, תכלת וארגמן ותולעת שני עורות אילים ותחשים[30], מוכרחת בהם עשי'

---

25) לה, כא.

26) או שס"ל לרש"י שאין מסתבר לחלק בין הכתובים, וכשם שהוי"ן בפסוק כב („חח ונזם וטבעת גו'") או או קאמר, כ"ה גם בפסוק דידן.

27) שמות ג, כא־כב. בא יא, ב ובפרש"י. פרש"י בשלח טו, כב.

28) פרש"י תרומה כה, ד.

*28) אבל ראה לעיל ע' 145. וראה שם ע' 143 ואילך.

29) ראה פרש"י ר"פ תרומה בפי' „ידבנו לבו".

30) בנוגע ל„תחשים" לכאורה אין לומר (כ־בפנים) שהמלאכה המיוחדת היתה צביעת העורות ע"י אדם — דהרי רש"י פירש (תרומה כה, ה. וראה לעיל ע' 137) „והרבה גוונים היו להם", דהיינו להתחש (שנברא באופן דבעורו היו הרבה גוונים). ואין לומר דפעולת האדם בזה היא עיבוד העור, שעיבוד עורות אלו הוצרך להיות באומנות מיוחדת, שלא יאבד ויתקלקל ה„הרבה גוונים (ש)היו להם" — דאין לכ"ז אפילו רמז בפירש"י. ולהעיר שבדפוס שני דפרש"י ליתא התיבות „או עורות אילים או תחשים", ובמקום זה אי' רק „וגו'" (ובדפוס א' וכמה כת"י רש"י (שתח") ליתא „או תולעת שני").

ופעולה מיוחדת מצד האדם: משא"כ בשש (שהוא פשתן) ועזים (דהיינו נוצה של עזים[28]) הרי אין הכרח (מצד עצם נדבת המשכן) שתהי' בהם פעולה מיוחדת של האדם מלבד עצם הבאתם להמשכן[31] (דקצירת הפשתן וגזיזת השערות אינן אלא הכנה המוכרחת, בכדי לאפשר הבאתם להמשכן). ולכן מובן, שבהבאת שש או עזים*[31], כל א' מהן בפ"ע, אינה ניכרת נדיבות הלב של הי מביא.

[ואין לפרש דנדבת לב בשש ועזים הוא רק בהבאת שניהם יחד, דבזה ניכר רצונו הטוב וכו' של המביא — והיינו טעמא שהשמיט רש"י "ושש ועזים" מלמ־נות עם אלה שבהם ודאי אשר או או קאמר — כי ה"ז חידוש ושינוי גדול והו"ל לרש"י לפרש].

ה. ויש להוסיף בזה ע"ד ההלכה:

בנדבת המשכן יש חיוב שתהי' לשמה, כפרש"י[32] "ויקחו לי תרומה — לי לשמי". ויש לברר מהו הדין בדברים הדורשים מעשה והכנה מיוחד בשביל המשכן (ע"ד התכלת וארגמן ותולעת שני כו', הצרי־כים צביעה כנ"ל) — אם גם מעשה הי הכנה צ"ל לשמה.

והנה רש"י פירש (עה"פ[32] ויקחו לי תרומה) "תרומה — הפרשה, יפרישו לי ממונם נדבה", דהיינו שעוד לפני נתינת הנדבה להגזברים צ"ל הפרשת הממון (אצל הבעלים) לה'. ועפ"ז מסתבר, שגם מעשי ההכנה (הדרושים כדי שהדברים יהיו ראויים לנדבת המשכן) צריכים להיות "לשמי"[33].

וי"ל שזהו טעם הקס"ד דמש"נ "וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותו־לעת שני גו'" פירושו שהביאו כל המי־נים יחד (ולא חלקם או מין אחד בלבד):

כאשר אחד הביא רק אחד מהמינים הללו (הדורשים מעשה הכנה כנ"ל) — יש מקום לומר, שאין לו נאמנות שצבע הצמר לשמה, דאפשר שהי' מונח אצלו מכבר צמר צבוע, ולא טרח לצבוע צמר חדש בכוונה "לשמה" [ועצם ההבאה אינה רא' ברורה על ה"לשמה" כל כך — כי כיון שהי' אצלם עשירות מרובה מביזת מצרים וביזת הים[27], הרי אין ב־נתינה מועטת זו הוכחה על רצון לטרוח עבור נדבת המשכן];

ורק כאשר רואים השתדלות מיוחדת דהמביא להשתתף בנדבת המשכן, ע"י הבאת כל המינים "תכלת וארגמן ותו־לעת שני וגו'", אזי נאמן הוא שגם טרח וצבע הצמר לשמה.

וזה שולל רש"י בפירושו "וכל איש אשר נמצא אתו תכלת או ארגמן או תו־לעת שני גו'" — שאין הכוונה בהכתובים שהביאו את כל המינים[34], אלא או או קאמר.

ויש לומר, שההוכחה שפעולת ההכנה (בצביעת הצמר כו') היתה לשמה היא

---

31) דטוויית השש וכן העזים אינו דבר שבנדבת המשכן, אלא שייך למלאכת המשכן. ופעולת הנשים בזה (לה, כה־כו) לא היתה מוכרחת מחמת נדבת המשכן אלא שהיתה נדיבות לב יתירה מצדן "וכל אשה חכמת לב בידי' טוו וגו' וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים". וראה לקו"ש חט"ז (ע' 451 ואילך).

*31) בלי הטירחא והפעולה, כבשאר המינים. אבל ראה לקמן סוס"ה עוד ענין בזה.

32) ר"פ תרומה.

33) ובפרט ע"פ פי' לבוש האורה ר"פ תרומה שם.

34) והטעה שרש"י שולל פירוש זה — ראה לעיל ס"ד ובה"ש סרה 37.

מזה שכ״א שהי׳ לו מדברים אלה (אפי׳ רק א׳ מהם) הביאום להמשכן, והביא כל מה שהי׳ לו מדברים אלה[35] (ולא כמו חח ונזם גו׳ כל כלי זהב, שלא נאמר שהבי־או כל התכשיטים והזהב שהי׳ להם[36]), וזוהי הוכחה מספיקה שהיתה פעולת ההכנה באופן ד״לי לשמי״[37].

ו. ויש לומר שבענין זה חלוקים רש״י (עה״ת) והמדרש:

איתא במדרש[38]: יעקב אבינו . . קרא לבניו אמר להם היו יודעין שהקב״ה עתיד לומר לבניכם לעשות משכן אלא יהיו כל צרכיו מוכנים בידכם כו׳ ויש מהם שהתקינו עצמן לדברים ויש מהן ששכחו וכשבא משה ועשו המשכן יש מהם שהביאו מעצמן ויש מהם שלא הביאו אלא ממה שהי׳ מונח בידו שכן הוא אומר כל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ואומר*[38] כל אשר נמצא אתו עצי שטים. ופירשו המפרשים[39] דבב׳ פסוקים הנ״ל כתוב ״אשר נמצא אתו״ (בתכלת וארגמן גו׳ ובעצי שטים), שפירושו שהי׳ אצלם למשמרת מוכן מאבותם — משא״כ בנוגע לחח ונזם וכל כלי זהב וכיו״ב ששם נאמר שהי׳ בנדבת הלב ושל המביא (לא שהי׳ מוכן מקודם, מאבותיהם).

אבל רש״י אינו מפרש ״אשר נמצא אתו״ הנאמר בתכלת וארגמן וכו׳ שהי׳ מוכן אצלם מאבותם*[39], וא״כ ס״ל שהם הכינו והפרישו מינים אלו לה׳.

ויש לומר שתלוי בגדר דין לשמה שהוצרך להיות בנדבת המשכן[40], דיש לומר בזה ב׳ אופנים[41] — א) שהוא דין במעשה הגברא[42], או ב) שהוא דבר ה־שייך ונתפס בהחפצא, חפצא זו צריכה שתעשה לשמה.

ובזה הוא החילוק בין המדרש ופי־רוש רש״י:

לפי המדרש, החיוב ד״לשמה״ בנדבת המשכן שייך לקדושת הדברים שמהם נעשה המשכן, דכדי שיהי׳ ה״ושכנתי ב־תוכם״, בתוך הדברים שבמשכן — צרי־כים הדברים להיות מוכנים לקדושתם. והיינו שזה נוגע לגוף החפצא דדברים אלה שיהיו מזומנים למלאכת המשכן[43]. ולכן מפרש המדרש, דמש״נ ״אשר נמצא

---

35) להעיר מהגי׳ בדפוס שני דרש״י ״הכל הביאו״.

36) וראה אוה״ח שם (לה, כב).

37) ואולי י״ל, דזה שהביאו הכל מאותו המין — מראה ומוכיח יותר שהיתה אצלם הכוונה ״לשמי״, מבאם היו מביאים חלק מכל מין ומין.

38) שמו״ר ספל״ג.

*38) פרשתנו לה, כד.

39) ראה יפ״ת (השלם), פי׳ מהרז״ו, ועוד שם.

*39) ורק בעצי שטים פירש לעיל (תרומה כה, ה. כו, טו) שיעקב אבינו נטעם במצרים וציוה לבניו להעלותם עמהם ממצרים שיהיו מזומנים בידם.

40) בגדר ד״לי לשמי״ דנדבת המשכן לפרש״י — ראה לקו״ש חט״ז ע׳ 286 ואילך. חכ״ו ע׳ 172. ועוד. ושם — באו״א קצת מהמבואר בפנים.

41) להעיר (ע״ד ההלכה) מחילוקי דרגות ״לשמה״ בסת״ם (סנהדרין מח, ב ובמפרשים שם. מנחות מב, ב. רמב״ם הל׳ תפילין פ״א הי״א והט״ו: פ״ג הט״ו־טז. טושו״ע (ודאדה״ז) או״ח סל״ב ס״ח וט׳ (סי״א ואילך). יו״ד ר״ס רעא. ועוד — ובנ״כ), בציצית (סוכה יא, ב. מנחות שם. רמב״ם הל׳ ציצית פ״א הי״א. פ״ב ה״ג. טושו״ע (ודאדה״ז) או״ח רס״א (ס״ג)). ועוד. וראה בעל המאור ומלחמות ה׳ לסוכה ט, א. ועוד. ואכ״מ.

42) להעיר מר״ן סנהדרין שם (בשם הרמב״ן) דלדעת רבא, עיבוד לשמה אינו כדי לקדש את העור אלא מצוה היא לחבב את המצות כו׳. ע״ש. וראה בארוכה במלחמות ה׳ שם.

43) ראה פנים יפות פרשתנו עה״פ. וראה צפע״נ עה״ת פרשתנו לה, ו. ועוד.

אתו תכלת וארגמן וגו'" היינו שאצל בנ"י היו דברים אלה מוכנים מכבר בשביל מלאכת המשכן, כי דברים אלה שהוצרכו להכנה, הי' ע"ז ציווי מיוחד של יעקב אבינו שיהיו צרכיהם מוכנים בידם, כדי שיהיו בטוחים שהדברים ייעשו מתחלתם (דהיינו גם בעת פעולת ההכנה) "לשמי", לשם המשכן, ואז יוכלו להביאם למשכן.

משא"כ לפרש"י החיוב ד"לשמי" הוא דין במעשה הגברא[44], דכיון שעשיית המשכן קשורה עם כפרת חטא העגל (שבו הי' ניכר שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל כנ"ל[45]), לכן הוצרכו שנדבתם להי' תהי' "לי — לשמי" (היפך נתינתם לעגל הזהב).

ולכן אא"פ לרש"י לפרש "אשר נמצא אתו", שדברים אלה היו מוכנים כבר למשמרת מאבותם*[45] (שאז אין כאן כוונה "לשמה" דהגברא המנדב), אלא קאי על המנדבים עצמם, שהם הכינו והפרישו מינים אלו "לשמה".

ז. והנה ע"פ כל הנ"ל יומתק החילוק שמצינו בין האנשים והנשים בנדבת המשכן — דאף שגם האנשים התנדבו למשכן בנדיבות הלב, מ"מ, הביאו רק מה שנדרש מהם, דהיינו עצם הדברים ד"תכלת וארגמן ותולעת שני וגו'", משא"כ הנשים, הרי לא זו בלבד שהתנדבו למלאכת המשכן עוד יותר מהאנשים, כמ"ש[46] "ויבואו האנשים על הנשים"[47], אלא עוד זאת, שלא הסתפקו בהבאת הדברים עצמם, אלא הביאו מטוה (שבשביל זה גם טוו בעצמן את התכלת ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש, וכן "טוו את העזים")[48].

וע"פ הנ"ל יש לומר טעם לדבר גם ע"ד ההלכה:

לאנשים לא היו יכולים להתיר שיביאו מטווה, כי לאחרי שחטאו בעגל אין נאמנות וודאית שיעשו מלאכתם לשמה[49], והיו יכולים להאמין להחכמי הלב שהקב"ה "מילא אותם חכמת לב"[50];

משא"כ הנשים, הרי לא השתתפו בחטא העגל[51], ובמילא אין נתינת מקום כלל לספק בנוגע לעשי' ופעולה ד"לי לשמי" — כי ודאי שאצלם ישנה נדיבות לב ביותר[52] לכל עניני קדושה[53], ובפרט

---

44) וי"ל שזהו החידוש בפרש"י יתרו כ, כא "מזבח אדמה תעשה לי — שתהא תחילת עשייתו לשמי", שהוא דין בהחפצא דמזבח ולא (רק) במעשה הגברא. ועד"ז בפרש"י (תרומה כה, ח) ד"ועשו לי מקדש — ועשו לשמי בית קדושה". וראה לקו"ש חכ"א ע' 255 הערה 38. וש"נ. חכ"ו שם. ואכ"מ.

45) סעיף ד'.

*45) ושאני עצי שטים הנ"ל הערה *39. ואכ"מ.

46) לה, כב.

47) ראה רמב"ן עה"פ. וראה ראב"ע בפי' הקצר כאן. רבינו בחיי. מדרש הגדול. ועוד.

48) לה, כה-כו.

49) אף שהנדבה והכנתה היו לשמה.

50) פרשתנו לה, לה.

51) פרדר"א פמ"ה. תנחומא תשא יט. פינחס ז. ועוד.

52) ראה מקומות שבהערה 47. וראה רבותינו בעה"ת כאן (לה, כב): ויבואו האנשים על הנשים, כלומר לשלול מהן תכשיטיהן כדכתיב חח ונזם, ואעפ"כ הנשים שמחות וזהירות במלאכת שמים כדכתיב כל הנשים אשר נשא לבן אותנה לפיכך זכו הנשים שלא לעשות מלאכה בראש חודש לפי שבמעשה העגל לקחו תכשיטיהן בעל כרחן כדמשמע מדכתיב ויתפרקו וגו' ובמעשה המשכן שמחו בנתינה לפיכך* נתן להם ר"ח ליו"ט ונ"ל דזהו ר"ח ניסן שבו הוקם המשכן ואגב אותו ר"ח משמרות כל ר"ח השנה.

53) ראה גם לקו"ש חכ"ו ע' 266 ואילך.

*) רבינו בחיי שם מביא תוכן זה מפרקי דר"א

בעיניני המשכן, וכפי שהי' בפועל, שלא מנעו את עצמן מכל טרחא כדי שנדבתם

(בהמשך לקדימת הנשים במצות נדבת המשכן) „נתן הקב"ה לנשים שכרן בעולם הזה ובעולם הבא לפי שהי' זה בראש חודש, בעולם הזה שמשמרות ראשי חדשים יותר מן האנשים, ובעולם הבא שהן עתידות להתחדש כמו ראשי חדשים שנאמר (תהלים קג, ה) המשביע בטוב עדיך תתחדש כנשר נעוריכי". ובפרקי דר"א לפנינו מבואר זה בשייכות לזה שלא רצו הנשים ליתן לעגל. וראה רד"ל לפדר"א שם אות כ.

תהי' מהודרת יותר, עד שבשביל כך – „טוו את העזים", „מעל גבי העזים טווין אותן"[54], מפני גודל נדבות לבן לעניני המשכן, השתדלו גם ב„אומנות יתירה" במלאכת המשכן.

(משיחת ש"פ ויק"פ תשמ"ז)

54) פרש"י לה, כו. וראה לעיל הערה 31.